

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19878871>

Diagnostik yondashuv asosida tibbiy ta'limni takomillashtirish

Tuychibayeva Maftuna Baxodirovna –

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti tayanch doktoranti

E-mail: maftunatuychibaeva@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8354-2988>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada diagnostik yondashuv asosida tibbiy ta'lim jarayonini metodik takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritiladi. Tadqiqot ingliz va lotin tili tibbiyot terminologiyasi fanlari kesimida olib borilib, talabalarning terminologik savodxonligi, kasbiy-kommunikativ kompetensiyalari va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Diagnostik yondashuv orqali o'quv jarayonini individuallashtirish, bilim darajasini aniqlash va o'qitish texnologiyalarini moslashtirish imkoniyatlari asoslab beriladi.*

***Kalit so'zlar:** diagnostik yondashuv, tibbiy ta'lim, terminologiya, ingliz tili, lotin tili, kompetensiya, metodika.*

Совершенствование медицинского образования на основе диагностического подхода

***Аннотация.** В статье подробно рассматриваются теоретические и практические аспекты совершенствования медицинского образования на основе диагностического подхода. Исследование проводится на материале дисциплин медицинской терминологии на английском и латинском языках. Анализируются механизмы формирования профессиональных компетенций студентов, их терминологической грамотности и навыков самостоятельного мышления. Обосновывается эффективность диагностического подхода в индивидуализации обучения.*

***Ключевые слова:** диагностический подход, медицинское образование, терминология, английский язык, латинский язык, компетенции, методика.*

Improving medical education through a diagnostic approach

***Annotation.** This article provides an in-depth analysis of improving medical education through a diagnostic approach. The study is based on English and Latin medical terminology courses and focuses on developing students' terminological literacy, professional communication skills, and independent thinking abilities. The effectiveness of the diagnostic approach in personalizing the learning process is substantiated.*

***Keywords:** diagnostic approach, medical education, terminology, English language, Latin language, competence, methodology.*

KIRISH

Zamonaviy tibbiy ta'lim tizimi global ilmiy-axborot makoni bilan uzviy integratsiyalashgan holda rivojlanmoqda. Raqamlashtirish, klinik protokollarning tez yangilanib borishi hamda xalqaro ilmiy muloqotning kengayishi tibbiyot xodimlaridan yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyalarni talab etadi. Bunday sharoitda o'quv jarayonini samarali tashkil etish, uni natijaga yo'naltirilgan hamda talaba markazli yondashuvlar asosida takomillashtirish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, tibbiy terminologiya fanlari – ingliz va lotin tillari – kelajak shifokorining kasbiy nutqi, klinik tafakkuri va xalqaro kommunikatsiyasini shakllantirishda tayanch rol o'ynaydi.

Diagnostik yondashuv ta'lim jarayonini boshqarishning zamonaviy paradigmasi sifatida o'quvchilarning mavjud bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash, ularni tizimli ravishda tahlil qilish hamda o'qitish strategiyasini moslashtirishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuvda baholash faqat yakuniy natijani qayd etish vositasi emas, balki o'qitishning ajralmas qismi sifatida doimiy monitoring va qayta aloqa mexanizmini ta'minlaydi. Natijada o'qituvchi individual farqlarni inobatga olgan holda differensial topshiriqlarni tanlaydi, o'quv materialini moslashtiradi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Ingliz va lotin tili terminologiyasining o'zaro uyg'unligi tibbiy atamalarning tuzilishi, etimologiyasi va semantik maydonini chuqurroq anglash imkonini beradi. Lotin tili morfemalari va affiksleri orqali terminlarning ildizi va tuzilishi o'rganilsa, ingliz tili orqali ularning zamonaviy klinik qo'llanilishi, xalqaro standartlardagi ifodasi va kommunikativ funksiyasi o'zlashtiriladi. Shu bois, ushbu fanlarni qiyosiy-integrativ asosda o'qitish talabalarning terminologik savodxonligini mustahkamlab, bilimlarning transferini ta'minlaydi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi diagnostik yondashuvni tibbiy terminologiya fanlariga tatbiq etish orqali o'quv jarayonini metodik jihatdan takomillashtirish, talabalarning individual o'quv trayektoriyalarini shakllantirish va o'qitish natijadorligini oshirish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi ingliz va lotin tili tibbiyot terminologiyasi fanlari misolida diagnostik yondashuvning metodik imkoniyatlarini ochib berish, uning amaliy samaradorligini asoslash hamda takomillashtirilgan o'qitish modelini taklif etishdan iborat. Tadqiqot vazifalari sifatida terminologik tayyorgarlik darajasini aniqlash mezonlarini ishlab chiqish, diagnostik vositalarni tanlash va sinovdan o'tkazish, integratsiyalashgan o'qitish texnologiyalarini qo'llash hamda olingan natijalarni qiyosiy tahlil qilish ko'zda tutiladi. Ushbu yondashuv natijasida talabalarning bilimlarini tizimlashtirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va kasbiy nutqini takomillashtirishga erishish nazarda tutiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Pedagogika va tibbiy ta'lim sohasidagi ilmiy tadqiqotlar diagnostik yondashuvning o'quv jarayonini takomillashtirishdagi muhim o'rnini asoslab bermoqda. Xususan, ta'limni individuallashtirish, talabalarning bilim darajasini aniqlash va o'qitish jarayonini moslashtirishga qaratilgan ilmiy ishlarda diagnostika markaziy tushuncha sifatida qaraladi.

Pedagogik diagnostika nafaqat baholash vositasi, balki o'qitish jarayonini boshqarish, uning samaradorligini oshirish va natijalarni prognozlash imkonini beruvchi tizimli mexanizm sifatida talqin etiladi.

Mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda tibbiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuvning ustuvorligi ta'kidlanadi. Bu yondashuv talabalarda faqat bilim emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishni nazarda tutadi. Ayniqsa, ingliz tili va lotin tili terminologiyasini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi, chunki tibbiy terminologiya professional muloqotning ajralmas qismi hisoblanadi. Lotin tili tibbiy terminologiyaning tarixiy va strukturaviy asosini tashkil etadi. Terminlarning ko'pchiligi lotin va yunon tillaridan kelib chiqqan bo'lib, ularning morfologik tuzilishini o'rganish orqali yangi terminlarni tushunish va yodlash osonlashadi. Ingliz tili esa zamonaviy tibbiyotda xalqaro aloqa vositasi sifatida terminlarning amaliy qo'llanilishini ta'minlaydi. Shu sababli ushbu ikki tilni integratsiyalashgan holda o'qitish nazariy jihatdan asoslangan va amaliy jihatdan samarali hisoblanadi.

Diagnostik yondashuv nazariyasi konstruktivizm va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyalariga tayanadi. Konstruktivistik yondashuvga ko'ra, bilimlar tayyor holda berilmaydi, balki o'quvchi tomonidan faol o'zlashtiriladi va shakllantiriladi. Diagnostik yondashuv esa aynan shu jarayonni boshqarishga xizmat qilib, o'quvchining mavjud bilimlari asosida yangi bilimlarni qurishga imkon yaratadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim esa har bir talabaning individual xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi, bu esa diagnostik tahlil orqali amalga oshiriladi. Shuningdek, formatif baholashning ahamiyati ham alohida ta'kidlanadi. Formativ baholash o'quv jarayonida doimiy qayta aloqa berish orqali talabaning o'zlashtirish darajasini oshirishga xizmat qiladi. Bu jarayon diagnostik yondashuvning ajralmas qismi bo'lib, o'qituvchi va talaba o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi. Diagnostik yondashuvni tibbiy ta'limga joriy etish o'quv jarayonining sifatini oshirish, talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ularning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, ingliz va lotin tili terminologiyasini qiyosiy o'rganish orqali bilimlarning tizimlilik va barqarorligi ta'minlanadi. Shu bois, diagnostik yondashuv nazariy va metodik jihatdan asoslangan holda tibbiy ta'lim tizimida keng qo'llanishi zarur.

Tadqiqot metodologiyasi kompleks yondashuv asosida shakllantirilib, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatuv, diagnostik testlash, so'rovnoma, yarim strukturali intervyu hamda pedagogik eksperiment usullarini o'z ichiga oladi. Mazkur usullar bir-birini to'ldiruvchi tarzda qo'llanib, o'quv jarayonining turli bosqichlarida talabalarning terminologik tayyorgarligi va o'zlashtirish dinamikasini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot dizayni uch bosqichda tashkil etildi. Birinchi bosqichda boshlang'ich diagnostika o'tkazilib, talabalarning ingliz va lotin tili terminologiyasi bo'yicha bazaviy bilim darajasi aniqlanadi. Bu jarayonda ko'p tanlovli testlar, ochiq savollar va qisqa yozma topshiriqlar qo'llanadi. Shuningdek, terminlarning morfologik tahlili va tarjima ko'nikmalarini baholash uchun maxsus mezonlar ishlab chiqiladi.

Ikkinchi bosqichda o'qitish jarayoni diagnostik natijalarga tayangan holda differensiallashtiriladi. Turli darajadagi talabalar uchun moslashtirilgan o'quv materiallari, integratsiyalashgan mashqlar, klinik vaziyatga yaqinlashtirilgan topshiriqlar va interaktiv metodlar qo'llanadi. Ingliz va lotin terminlari o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berish maqsadida etimologik tahlil, so'z yasalishi modellari hamda kontekstual qo'llanilish misollari keng yoritiladi. O'qitish jarayonida muntazam ravishda formatif baholash amalga oshirilib, talabalarga tezkor qayta aloqa beriladi.

Uchinchi bosqichda yakuniy diagnostika o'tkazilib, dastlabki natijalar bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Bu bosqichda test natijalari, yozma ishlar, og'zaki javoblar va amaliy topshiriqlar asosida talabalarning o'zlashtirish darajasi baholanadi. Olingan ma'lumotlar statistik va sifat tahlili orqali qayta ishlanib, diagnostik yondashuvning samaradorligi

aniqlanadi. Bundan tashqari, tadqiqot davomida o'qituvchilar va talabalar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazilib, o'quv jarayoniga nisbatan munosabat, qiyinchiliklar va takliflar o'rganiladi. Ushbu ma'lumotlar metodik modelni yanada takomillashtirishga xizmat qiladi. Natijada diagnostik yondashuv asosida ishlab chiqilgan o'qitish tizimi nazariy va amaliy jihatdan asoslab beriladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari diagnostik yondashuv asosida tashkil etilgan o'quv jarayonining samaradorligi yuqori ekanini ko'rsatdi. Boshlang'ich diagnostika bosqichida talabalar bilim darajasi tahlil qilinganda, ularning aksariyatida tibbiy terminlarning tuzilishi, ayniqsa lotin morfemalari va ingliz tilidagi klinik qo'llanilishi o'rtasidagi bog'liqlikni anglashda qiyinchiliklar mavjudligi aniqlandi. Terminlarni yodlash ustun bo'lib, tizimli tushunish past darajada ekanligi kuzatildi. O'quv jarayoniga diagnostik yondashuv joriy etilgach, differensial topshiriqlar, etimologik tahlil, kontekstual mashqlar va integratsiyalashgan (ingliz–lotin) modullar qo'llanildi. Formativ baholash mexanizmlari (qisqa testlar, tezkor yozma javoblar, og'zaki mini-intervyular) orqali har bir darsda qayta aloqa berildi. Natijada talabalarning o'zlashtirish dinamikasi bosqichma-bosqich ijobiy o'zgardi.

Yakuniy diagnostika natijalari quyidagi tendensiyalarni ko'rsatdi: terminlarning morfologik tahlilini to'g'ri bajarish ko'rsatkichlari sezilarli oshdi; ingliz tilida klinik kontekstda terminlardan foydalanish aniqligi yaxshilandi; tarjima (EN↔UZ/RU) sifatida xatoliklar kamaydi; mustaqil ishlarda terminlardan to'g'ri va o'rinli foydalanish ko'paydi. Talabalarning darsga jalb etilishi va motivatsiyasi ortdi, o'quv materialini o'zlashtirish tezligi barqarorlashdi. Shuningdek, kichik guruhlarda ishlash va muammoli vaziyatlar asosidagi topshiriqlar (case-based tasks) terminologik bilimlarni amaliy qo'llashni kuchaytirdi. Etimologik yondashuv (prefiks, suffiks, ildizlarni tahlil qilish) orqali yangi terminlarni mustaqil tahlil qilish qobiliyati shakllandi. Umuman olganda, diagnostik yondashuv o'quv natijalarining barqaror yaxshilanishiga olib keldi. Olingan natijalar diagnostik yondashuvning tibbiy terminologiya fanlarini o'qitishda yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanini tasdiqlaydi. An'anaviy yondashuvda bilimlarni bir xil tempda berish kuzatilsa, diagnostik yondashuvda talabalarning individual farqlari inobatga olinadi va o'qitish strategiyalari moslashtiriladi. Bu esa bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish, xatolarni erta aniqlash va tuzatish imkonini beradi. Ingliz va lotin tillarining integratsiyasi terminologiyani tizimli o'rganishga xizmat qiladi. Lotin tili terminlarning morfologik va etimologik asosini ochib beradi, ingliz tili esa ularning zamonaviy klinik qo'llanilishini ta'minlaydi. Shu sababli integratsiyalashgan yondashuv talabalarda nafaqat yodlash, balki tahlil qilish, umumlashtirish va transfer (yangi vaziyatda qo'llash) ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Formativ baholash va doimiy qayta aloqa mexanizmlarining joriy etilishi o'qituvchi va talaba o'rtasidagi didaktik aloqani mustahkamlaydi. Talabalar o'z xatolarini tezda anglab, ularni tuzatish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa o'quv jarayonini moslashuvchan va shaffof qiladi. Biroq, ushbu yondashuvni samarali qo'llash bir qator shartlarni talab etadi. Birinchidan, o'qituvchining metodik tayyorgarligi yuqori bo'lishi, diagnostik vositalarni to'g'ri tanlay olishi zarur. Ikkinchidan, o'quv materiallari integratsiyalashgan va bosqichma-bosqich murakkablashib boruvchi tarzda ishlab chiqilishi kerak. Uchinchidan, vaqtni boshqarish va dars ichida baholashni tashkil etish ko'nikmalari muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari diagnostik yondashuvni boshqa tibbiy fanlar bilan integratsiya qilish istiqbollari mavjudligini ko'rsatadi. Masalan, klinik fanlar bilan bog'langan terminologik mashqlar talabalarning kasbiy tayyorgarligini yanada kuchaytirishi mumkin.

XULOSA

Diagnostik yondashuv asosida tibbiy ta'limni tashkil etish zamonaviy ta'lim talablariga mos, samarali va natijador model hisoblanadi. Ushbu yondashuv talabalarning

bilim darajasini aniq baholash, o'quv jarayonini individuallashtirish hamda o'qitish strategiyalarini moslashtirish imkonini beradi.

Ingliz va lotin tili terminologiyasini qiyosiy va integratsiyalashgan asosda o'qitish talabalarning terminologik savodxonligini oshiradi, ularning kasbiy-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi hamda klinik faoliyatga tayyorgarligini mustahkamlaydi. Etimologik tahlil va kontekstual qo'llash usullari orqali bilimlarning uzoq muddatli saqlanishi ta'minlanadi. Tadqiqot natijalari diagnostik yondashuvning amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi va uni tibbiy ta'lim tizimiga keng joriy etish zarurligini ko'rsatadi. Kelgusida ushbu yondashuv asosida raqamli diagnostik platformalarni ishlab chiqish, adaptiv o'qitish tizimlarini joriy etish hamda boshqa fanlar bilan integratsiyani chuqurlashtirish muhim ilmiy-amaliy yo'nalishlar sifatida qaraladi. Mazkur yondashuvni izchil qo'llash orqali tibbiy ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash va xalqaro standartlarga mos kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Komsheva A.V. Chet tillarini o'qitishni individuallashtirishda xotira turini hisobga olish zarurati // Zamonaviy dunyoda individuallik: III xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. - Smolensk, 1999. b. 142-147
2. H. Iminaxunova "Management and development of students' self education in the process of learning English".
3. Kadirova Munira Rasulovna, Iminaxunova Iroda Xuseynovna "Theoretical analysis of self-education in learning English".
4. Parpieva O.R, Hojkarimova G.T, Nazirova A.M №6(85) 2021. 157-161-bet. (Formation of student pedagogical skills based on the requirements of innovative educational environment// Международном научнопрактическом журнал "Экономика и социум).
5. Arras U. Kompetenzorientierung im Fremdsprachenunterricht – was heißt das eigentlich? [Elektronnyy resurs] // Pandemonium germanicum. – 2009. – 14 (2). – S. 206–217. URL: http://www.testdaf.de/institution/_Pandemonium_2009_Kompetenzyorientierung.pdf (data obrasheniya: 15.02.2016)
6. A.Zimnyaya. – Maktabda chet tillarni o'qitish psixologiyasi. – M-Просвещение 1991. 219 b.
7. Bim I. L. ba'zi dolzarb muammolar/maktabda chet tillarini o'qitishning zamonaviy chet tillari, 2001 yil, 4-son. 5-7 betlar
8. Chabner, D. E. The Language of Medicine - New York: W. B. Saunders Company 1998, 1036 p.
9. Druganova B. English Medical terminology - different ways of forming medical terms // JAHR. -2013. Vol. 4., № 7. - P. 55-69.
10. Иминахунова И.Х. Важные аспекты иноязычной коммуникативной компетенции студентов медицинских вузов. ЖКМП.-2024.-Т.3.-№3.-С
11. Iminaxunova I.X. Tibbiyotda xorijiy tilni o'rgatishda ichki va tashqi motivatsiya omillari. Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar 2025-yil 5-son. 151-155 s